

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

з теми: **ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ
ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ**

Виконала: здобувачка вищої освіти
освітньої програми «Початкова освіта»
спеціальності 013 Початкова освіта
заочної форми здобуття вищої освіти
Чайкун Марина Русланівна

Керівник: Мелекесцева Н.В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та методик
початкової освіти

Рецензент: Гордійчук М.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та
методик дошкільної освіти

Кам'янець-Подільський, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО- МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА	8
1.1. Характеристика поняття «національно-мовна особистість» у сучасній лінгводидактиці та педагогіці	8
1.2. Особливості формування національно-мовного розвитку молодших школярів у контексті Нової української школи	14
1.3. Сучасна українська література для дітей як чинник формування національно-мовної особистості молодшого школяра	21
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО- МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ	29
2.1. Констатувальне дослідження рівня розвитку національно- мовної особистості молодшого школяра засобами сучасної української літератури	29
2.2. Педагогічні умови формування національно-мовної особистості молодшого школяра засобами сучасної української літератури для дітей	38
2.3. Методичний інструментарій формування національно-мовної особистості молодшого школяра засобами сучасної української літератури для дітей.....	44
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві актуалізують проблему формування особистості, здатної зберігати та примножувати національні духовні й культурні цінності. Особливої ваги набуває виховання молодшого школяра як носія українського слова, адже саме в початковій школі закладаються основи світогляду, моральних орієнтирів і мовної свідомості.

Національно-мовна особистість розглядається науковцями як цілісна характеристика людини, у якій поєднано здатність до ефективної комунікації рідною мовою з глибоким усвідомленням її культуротворчої, етнічної та ідентифікаційної ролі. У цьому контексті література для дітей виступає важливим засобом не лише мовного, а й національно-культурного становлення школярів, адже художній твір є носієм мовних норм, ціннісних орієнтацій, моделей поведінки й уявлень про світ.

У сучасному науково-педагогічному дискурсі проблема формування національно-мовної особистості посідає одне з провідних місць, адже саме мовна культура є фундаментом національної ідентичності та духовного розвитку підрастаючого покоління. Питання визначення змісту та структури поняття «національно-мовна особистість», а також пошук ефективних шляхів її формування в умовах Нової української школи стали предметом дослідження багатьох українських учених. Аналіз наукових джерел дозволяє простежити різноманітні підходи до трактування цього феномена, визначити його ключові ознаки та окреслити методичні орієнтири для сучасної початкової освіти. У працях науковців (Г. Білавич, А. Богущ, М. Вашуленко, В. Вітюк, С. Горяна, М. Оліяр, І. Піддубрівної, С. Романюк, О. Кулик та ін.) простежується еволюція уявлень про національно-мовну особистість – від загальнотеоретичних концепцій мовного розвитку до конкретних педагогічних практик, спрямованих на виховання свідомого й активного носія українського слова.

Сучасна українська література для дітей пропонує широкий спектр творів, які відображають актуальні проблеми сьогодення, презентують нові образи, стилістичні й жанрові форми, формують позитивний емоційно-ціннісний досвід молодших школярів. Її потенціал дозволяє інтегрувати освітні та виховні завдання, сприяє розвитку критичного мислення, уяви та національної самосвідомості.

Таким чином, дослідження проблеми формування національно-мовної особистості молодших школярів засобами сучасної української літератури для дітей є своєчасним і необхідним у контексті реалізації концепції «Нова українська школа», де одним із пріоритетів визначено виховання всебічно розвиненої, духовно багатой, національно свідомої особистості [37].

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та визначення педагогічних умов формування національно-мовної особистості молодших школярів засобами сучасної української літератури для дітей.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної та лінгводидактичної літератури з проблеми формування національно-мовної особистості молодшого школяра.

2. Розкрити сутність поняття «національно-мовна особистість» та визначити особливості формування національно-мовного розвитку молодших школярів.

3. Здійснити констатувальне дослідження рівня розвитку національно-мовної особистості молодшого школяра засобами сучасної української літератури.

4. Визначити педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування національно-мовної особистості та розробити методичний інструментарій формування національно-мовної особистості шляхом використання творів сучасних українських письменників у початковій школі.

Об'єкт дослідження – процес формування національно-мовної особистості молодших школярів у сучасній початковій школі.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування національно-мовної особистості молодших школярів засобами сучасної української літератури для дітей.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що формування національно-мовної особистості молодших школярів буде результативним за умови цілеспрямованого використання сучасної української дитячої літератури у поєднанні з особистісно орієнтованими методами, інтеграцією навчальних предметів і створенням педагогічного середовища, сприятливого для розвитку мовної та національно-культурної свідомості учнів.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети було використано комплекс методів дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, порівняння, класифікація та узагальнення наукових джерел із педагогіки, психології, лінгводидактики та літературознавства з метою уточнення сутності ключових понять та обґрунтування методичних засад дослідження; емпіричні – спостереження за освітнім процесом у початковій школі, анкетування й бесіди з учнями та вчителями, вивчення продуктів діяльності молодших школярів; педагогічний експеримент – констатувальний етап дослідження для перевірки рівня розвитку національно-мовної особистості молодшого школяра засобами сучасної української літератури; методи кількісної та якісної обробки результатів – статистичний аналіз, узагальнення та інтерпретація даних констатувального етапу дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичній перевірці педагогічних умов формування національно-мовної особистості молодшого школяра засобами сучасної української літератури для дітей. Уточнено сутність поняття «національно-мовна особистість молодшого школяра», визначено його структуру та компоненти; обґрунтовано систему педагогічних умов і методичний інструментарій, що забезпечують ефективність процесу; удосконалено критерії та показники рівня національно-мовної особистості;

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у з'ясуванні понятійного апарату щодо категорії «національно-мовна особистість» у контексті початкової освіти; розкритті педагогічного потенціалу сучасної української літератури для дітей як чинника формування мовної та національно-культурної ідентичності молодших школярів; обґрунтуванні педагогічних умов та методичних підходів до формування національно-мовної особистості учнів у процесі читання та опрацювання дитячих художніх творів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні методичного інструментарію формування національно-мовної особистості молодших школярів засобами сучасної української дитячої літератури; створенні системи навчально-методичних завдань, що сприяють розвитку мовленнєвих умінь, національно-культурних цінностей та читацької компетентності учнів; можливості використання результатів дослідження у практиці роботи вчителів початкових класів, у курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників та в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження повідомлялися на засіданні кафедри теорії та методик початкової освіти, на заняттях студентської проблемної групи «Актуальні проблеми мовно-літературної освіти молодших школярів», впроваджувалися під час проходження педагогічної практики. Матеріали роботи представлені на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях: «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (17–18 жовтня 2024 р., 15–16 жовтня 2025 р., м. Кам'янець-Подільський), «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології» (12–13 березня 2025 р., м. Кам'янець-Подільський), «Інновації в початковій і спеціальній освіті: досягнення та перспективи» (14 травня 2025 р., м. Черкаси), всеукраїнській науково-практичній студентській конференції «Сучасна початкова освіта: погляди

молодих дослідників» (23 квітня 2025 р., м. Ніжин), всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти й молодих вчених «Актуальні питання сучасної освіти в Україні: виклики та перспективи» (23-24 жовтня 2024 р., 05-06 листопада 2025 р., м. Кам'янець-Подільський), науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2024-2025 н.р. (09–10 квітня 2025 р., м. Кам'янець-Подільський).

Публікації:

1. Татарчук М. Сучасна українська література для дітей як засіб формування національно-культурної ідентичності молодших школярів. *Актуальні питання сучасної освіти в Україні: виклики та перспективи: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, м. Кам'янець-Подільський, 23-24 жовтня 2024 р.* [ред. кол. В.М. Лабунець (гол. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. С. 54–58 [49].

2. Татарчук М. Теоретичні основи формування національно-мовної особистості молодшого школяра. *Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; педагогічний факультет; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2025. Вип. XXI. С. 207–210 [50].*

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі змісту, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальна кількість сторінок роботи – 90, кількість сторінок основного тексту – 62 (таблиць 7, діаграм 2), 60 найменування джерел, поданих у списку літератури, та 8 додатків.

ВИСНОВКИ

Формування національно-мовної особистості в молодшому шкільному віці є одним із найважливіших завдань сучасної української освіти. Воно забезпечує не лише оволодіння державною мовою як інструментом комунікації, а й сприяє становленню духовно багатой, морально свідомой особистості, яка усвідомлює себе частиною українського народу.

На основі теоретико-методичного аналізу встановлено, що поняття «національно-мовна особистість» у сучасній педагогічній науці охоплює сукупність мовних знань, мовленнєвих умінь і ціннісно-світоглядних орієнтацій, які визначають здатність особи не лише грамотно користуватися українською мовою, а й відчувати її духовну сутність, культурний потенціал, національний колорит. Національно-мовна особистість – це громадянин, який мислить українською, відчуває красу рідного слова і здатен передавати через нього власний внутрішній світ.

Аналіз наукових джерел дозволив визначити, що у контексті Нової української школи (НУШ) процес мовного виховання має базуватися на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів. Освітня парадигма НУШ наголошує на необхідності створення сприятливого мовного середовища, у якому дитина є не пасивним споживачем знань, а активним учасником пізнавально-мовленнєвої діяльності.

Важливим чинником у цьому процесі виступає сучасна українська література для дітей, яка виконує не лише естетичну й пізнавальну, а й світоглядну та виховну функції. Твори сучасних українських письменників (Лесі Ворониної, Сашка Дерманського, Оксани Луцєвської, Івана Андрусика, Марини Павленко, Галини Манів) мають потенціал для розвитку емоційного інтелекту, формування моральних цінностей, а головне – для утвердження любові до українського слова, усвідомлення себе частиною національної культури.

Встановлено, що мовна особистість формується через поєднання трьох компонентів: *когнітивного* (мовні знання, лексико-граматичні навички, орфоепічна та орфографічна грамотність); *комунікативно-діяльнісного* (уміння висловлювати думки, розуміти інших, користуватися мовою у різних життєвих ситуаціях); *ціннісно-емоційного* (любов до рідної мови, повага до культури, готовність зберігати національні традиції).

У дослідженні розкрито шляхи формування національно-мовної особистості, серед яких визначено педагогічні умови, що забезпечують ефективність цього процесу: створення позитивного емоційно-мовного середовища в школі; системне використання сучасної української дитячої літератури в освітньому процесі; застосування інтерактивних методів навчання (діалог, рольові ігри, творчі проєкти, інсценізації, дискусії); тісна співпраця школи та родини у формуванні читацької культури; інтеграція літературної освіти з мистецькими дисциплінами (музикою, театром, образотворчим мистецтвом).

Результати констатувального дослідження виявили, що більшість молодших школярів проявляють інтерес до читання сучасної української дитячої літератури, однак рівень мовної культури залишається нерівномірним. Це свідчить про необхідність цілеспрямованої педагогічної роботи, спрямованої на формування в учнів не лише техніки читання, а й розуміння тексту, інтерпретації художнього змісту, емоційного співпереживання героям.

Важливим напрямом є використання методичного інструментарію, який дозволяє зробити процес вивчення літератури активним і творчим: складання власних казок і віршів; обговорення альтернативних фіналів; порівняння героїв різних творів; створення ілюстрацій та буктрейлерів; проведення книжкових клубів і читань у родинному колі.

Практичні результати експериментальної роботи підтвердили, що систематичне залучення дітей до читання творів сучасної української дитячої літератури сприятиме підвищенню їх мотивації до вивчення мови,

збагаченню словникового запасу, розвитку комунікативних умінь і формуванню почуття національної гідності.

Отже, формування національно-мовної особистості молодшого школяра є багатокомпонентним педагогічним процесом, що потребує інтеграції освітніх, виховних і культурних впливів. Воно має здійснюватися у системі: учень – учитель – родина – літературно-культурне середовище.

Результати дослідження дають підстави зробити висновок, що формування національно-мовної особистості – це стратегічний напрям мовно-літературної освіти, який забезпечує духовну єдність поколінь і спадкоємність національних традицій. Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для засвоєння мовних і культурних цінностей, тому вплив сучасної дитячої літератури на цьому етапі має особливе значення. Сучасна українська дитяча література є не лише навчальним, а й виховним засобом, який допомагає дитині осмислити національну ідентичність через художній образ, мову, сюжет і мораль.

Успішність формування національно-мовної особистості забезпечується комплексом педагогічних умов: сприятливим мовним середовищем, системною роботою з художнім текстом, емоційно-ціннісним підходом, інтеграцією навчання з мистецькими практиками та активною участю родини. Практична реалізація зазначених умов сприятиме становленню гармонійної, творчої, патріотично налаштованої особистості, яка не лише володіє українською мовою, а й усвідомлює її як невід'ємну частину свого внутрішнього світу.

Отже, формування національно-мовної особистості молодшого школяра засобами сучасної української літератури для дітей – це процес, у якому поєднуються педагогічна майстерність учителя, духовна енергія слова і творчий потенціал дитини. Саме в синергії цих складових народжується майбутнє української культури й освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Мовленнєва комунікація: підручник. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. 464 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2-х кн. кн.1.: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Київ, 2003. 280 с.
3. Бібік Н.М. Нова українська школа: poradnik для вчителя. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
4. Білавич Г. Авторська школа «ТРИВІТА»: досвід виховання національно-мовної особистості молодшого школяра. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. 198 с.
5. Білавич Г., Оліяр М., Піддубрівна І. Розвиток національно-мовної особистості учня початкової школи у вимірі новітнього етапу розбудови української освіти. *Молодь і ринок*. 2021. №10(196). С. 41–46.
6. Білавич Г., Піддубрівна І. Розвиток національно-мовної особистості учня першого класу на уроках навчання грамоти: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: ПП «Тур-Інтелект», 2021. 140 с.
7. Богущ А. Мовленнєвий розвиток дітей (від народження до 7 років): монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2004. 374 с.
8. Богущ А. Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Вип. VI. Рівне, 2006. С. 29–34.
9. Богущ А. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія. Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.
10. Бородинна Н., Каленюк С. Формування мовної особистості учнів як провідне завдання мовної освіти. *Studia methodologica*. 2015. №41. URL:<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7216/1/Borodina%2C%20Kalenyuk.pdf> (дата звернення: 22.08.2025).

11. Вашуленко М. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання. *Початкова школа*. 2001. №1. С. 11–14.
12. Галаєвська Л.В. Тексточентричний підхід до формування мовленнєвих умінь і навичок учнів та його реалізація в підручнику української мови. *Проблеми сучасного підручника*. 2017. №19. С. 68–79.
13. Гаопич І. Чинники формування національно-мовної особистості в Україні. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8ad78a86-c641-4a61-9998-5a40f06ca615/content> (дата звернення: 10.05.2025).
14. Горяна С.Є. Формування мовної особистості молодшого школяра засобами інтерактивних технологій. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2022. №6. С. 219-222. URL: <https://doi.org/10.31812/psychology.v6i.7343> (дата звернення: 10.11.2025).
15. Грачова Т.М., Жукова М.Л. Інтерація на уроках української літератури у сучасній школі. *Молодий вчений*. 2018. №9. С. 24-27. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2670/1/interaksiia.pdf> (дата звернення: 17.09.2025).
16. Гудима Н., Мелекесцева Н., Ковальчук О. Формування національно-мовної особистості молодшого школяра Нової української школи у світлі ідей Івана Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*. 2023 (XIX). С. 146–154. URL: <http://ohiienko.kpnu.edu.ua/article/view/281466> (дата звернення: 14.06.2025).
17. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.05.2025).
18. Дрогомирецька М. Мова як засіб національної ідентичності та консолідації. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32622/2/TSDNM_2020_Drohomiretska_M-Mova_yak_zasib_natsionalnoi_79-80.pdf (дата звернення: 01.03.2025).

19. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; (головний ред. В.Г. Кремень). Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
20. Єрмоленко С. Мова і українознавчий світогляд: Монографія. Київ: НДІУ, 2007. С. 318–360.
21. Живіцька І. Мовна картина світу як відображення реальності. *Філологічні студії: науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2010. Вип. 4. С. 20–25.
22. Закон України. Про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.02.2025).
23. Закон України. Про основні завдання державної політики у сфері підтвердження української національної та громадянської ідентичності 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 03.06.2025).
24. Засєкіна Л.В. Мовна особистість в сучасному соціальному просторі. *Соціальна психологія*. 2007. №5(25). С. 82–89.
25. Калита Н. Формування основ національно-патріотичного виховання в учнів початкової школи. *Молодь і ринок*. 2019. №10(177). С. 30–34.
26. Качак Т.Б., Круль Л.М. Дитяча література: навчально-методичний посібник (для студентів спеціальностей «Початкова освіта», «Дошкільна освіта»). Івано-Франківськ : Тіповіт, 2014. 236 с.
27. Ковальова В.І. Розвиток мовлення – найважливіша умова успішного навчання молодших школярів. *Педагогічний дискурс*. 2012. Вип. 11. С. 156-159.
28. Космеда Т.А. Мовна спроможність, комунікативна компетенція, мовна особистість як проблемні питання сучасного українського мовознавства. *Лінгвістична палітра: зб. наук. пр. з актуальних проблем лінгвістики / за заг. ред. Л.А. Лисиченко*. Харків, 2009. С. 129–140.

29. Кулик О. Д., Рубан І. В. Мовна й мовленнєва особистість: проблема дефініцій. *Теоретична й дидактична філологія : зб. наук. праць*. Переяслав-Хмельницький : Лукашевич О. М., 2014. Вип. 17. С. 76-89.
30. Лещенко Г. Особливості роботи з текстом на уроках української мови за компетентнісним підходом. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2016. №1(1). С. 79–85.
31. Литвин А.В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови»: практ. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. Львів: ЛДУБЖД, 2018. 88 с.
32. Мамчич О., Райська Л., Барнич О. Формування україномовної особистості майбутнього вчителя початкових класів НУШ. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuchkpn_2021_12_10 (дата звернення: 21.08.2025).
33. Мамчур Л. Розвиток мовної особистості – пріоритетний напрям сучасної лінгводидактики. *Актуальні проблеми лінгводидактики: реалії та перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. І.В. Гайдаєнко. Херсон, 2016. С. 105–111.
34. Мелекесцева Н. Сучасна українська дитяча література як засіб формування культури мовлення молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 24(2). С. 335–339.
35. Мелекесцева Н.В. Формування національно-мовної особистості майбутніх учителів початкових класів на основі рідномовних обов'язків Івана Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія філологічна*. Кам'янець-Подільський, 2018. Вип. 15. С. 104–109.
36. Мироненко О.В. Формування мовної особистості майбутнього вчителя початкової школи шляхом реалізації норм літературної мови. *Stav, problemy a perspektivy pedagogickeho študia a socialnej prace: zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie*. Slovak Republic, Sladkovicovo: Vysoka škola Danubius. 2016. 28-29oktobra. С. 56–58.
37. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 10.11.2025).

38. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
39. Оліяр М. Теорія і практика формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів: монографія. Івано-Франківськ, 2015. 475 с.
40. Опис ключових змін в оновлених програмах початкової школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/pochatkova/opys-klyuchovyh-zmin.pdf> (дата звернення: 11.11.2025).
41. Пентиліюк М.І. Мовна особистість учня в перспекції мовленнєвого спілкування. *Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: збірник статей*. Київ: Ленвіт, 2019. 256 с.
42. Пентиліюк М.І. Формування мовної особистості учня – важлива проблема сучасної лінгводидактики. *Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : зб. статей*. Київ: Ленвіт, 2011. С. 57–63.
43. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002. Законодавчі акти України з питань освіти: за станом на 1 квіт. 2004 р. Верхов. Рада України, Ком. запитань науки і освіти. Київ, 2004. С. 279–294.
44. Семенюк О.А., Паращук В.Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 240 с.
45. Симоненко Т. Шляхи і засоби формування національно-мовної особистості в школі. *Українська мова і література в школі*. 2000. №1. С. 8–10.
46. Стельмахович М. Етнопедагогічні основи методики української мови. *Українська мова і література в школі*. 2003. №5-6. С. 19–23.
47. Степанова Т.М. Проблема виховання мовленнєвої особистості дитини в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського. *Наука і освіта*. 2013. №1–2. С.216-218.

48. Суятинова К.Є. Національно-мовленнєва особистість: стан дослідження дефініції. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 85. С. 204–207.

49. Татарчук М. Сучасна українська література для дітей як засіб формування національно-культурної ідентичності молодших школярів. *Актуальні питання сучасної освіти в Україні: виклики та перспективи: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, м. Кам'янець-Подільський, 23-24 жовтня 2024 р.* [ред. кол. В.М. Лабунець (гол. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. С. 54–58.

50. Татарчук М. Теоретичні основи формування національно-мовної особистості молодшого школяра. *Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; педагогічний факультет; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2025. Вип. XXI. С. 207–210*

51. Тлумачний словник шкільної лексики (початкова школа). Автори укладачі: Н.В. Гудима, Н.В. Мелекесцева. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. 120 с.

52. Торчинська З.К. Дитяча література. Лекційний курс. Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2011. 136 с.

53. Трифонова О. До проблеми формування мовленнєвої особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти. URL: https://psj.oa.edu.ua/articles/2014/n29-ua/Tryfonova_NZ_Vyp_29.pdf (дата звернення: 11.11.2025).

54. Трифонова О. Формування мовленнєвої особистості дітей дошкільного віку: методичні рекомендації для самостійної роботи студентів. Миколаїв: Іліон, 2019. 122 с.

55. Трифонова О.С., Богуш А.М., Кисельова О.І., Горіна Ж.Д., Черкасов М.П. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія; за ред. А.М. Богуш. Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. 271 с.

56. Улюблені вірші / упор. Іван Малкович. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. 105 с.

57. Хома О. Формування національно-мовленнєвої особистості молодшого школяра засобом тексту. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2023. Вип. 4. С. 139–144.

58. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Тетяна Стус. Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. 160 с.

59. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Тетяна Стус. Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. 192 с.

60. Шевчук Г.Й. Національно-патріотичне виховання молоді в умовах війни. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. №5(19). С. 630–635.